

2024/6

TESEV
DEĞERLENDİRME
NOTLARI

**Yerel Demokrasi
için
Kent Yönetişimi
ve Sorumlu
Yapay Zekâ
Etkileşimi**

TESEV Değerlendirme Notları, TESEV'in çalışma alanlarındaki konulara ilişkin farklı bakış açıları ve önerileri kamuoyuyla paylaşmayı hedeflemektedir.

İtir Akdoğan

Notre Dame De Sion Fransız Lisesi'nin ardından Galatasaray Üniversitesi'nde iletişim lisansı, Université Libre de Bruxelles'de (ULB) uluslararası politika yüksek lisansı ve Helsinki Üniversitesi'nde sosyal bilimler doktorası yaptı. Finlandiya Adalet Bakanlığı ile Kuzey Avrupa, Almanya Uluslararası İşbirliği Kurumu GIZ ile Afrika'daki projelerle uluslararası e-demokrasi danışmanıdır. Dijital Politik Fanteziler kitabının yazarıdır. Akademik çalışmalarını e-demokrasi alanında devam ettirmektedir. İtir Akdoğan 2015'den bu yana TESEV'in Araştırma Direktörüdür.

Teknoloji alanında her yeni sayfa açıldığında teknoloji hayranları ve iyimserler hayatın bir daha asla aynı olmayacağı harika bir dönemin başladığı fantezisini kurarlar. Teknolojiye mesafeliler ve kötümserler de hayatın bir daha asla aynı olmayacağı ama tersine teknolojinin insanlığın sonunu getireceği fantezisini kurarlar. Her iki fantezi de doğası gereği çökerken¹, kavramsal tartışmalarda toplumsal determinizm ve teknolojik determinizm, yani toplumun teknolojiyi değiştirdiği ve teknolojinin toplumu değiştirdiği fikirleri çatışır. Bu çatışmaya alternatif ise etkileşimcilerdir. Etkileşimcilik, bir değişim olacaksa bu toplum ve teknolojinin etkileşimiyle olur fikridir. Bu alternatif çerçevede yapılan teknoloji ve demokrasi tartışmalarında her iki alanın etkileşiminden daha demokratik süreçler doğabilir mi diye sorulabilir. Bu değerlendirme notunda sorumlu yapay zekâ (SYZ) ve kent yönetimi etkileşiminin kent yönetimini nasıl demokratikleştirebileceğini tartışıyoruz.

Özel sektör kadar kamu kurumlarının da bu teknolojiyi karar ve uygulama süreçlerinde kullanımı yaygınlaştıkça demokratik endişeler arttı. YZ'nin toplumun yararına ve insanların çıkarına kullanılmasında sorumluluk beklentisi arttı.

1950'de İngiliz matematikçi Alan Turing'in makineler düşünebilir mi diye sormasıyla temelleri atılan ve 1956'da Dartmouth Konferansı'nda John McCarthy'nin adını koyduğu yapay zekâ (YZ) o günden sonra inişli çıkışlı popülerliği ile gelişirken ve mutfakta birçok sektörde kullanılırken, 2022'de kitleler Open AI'n geliştirdiği YZ sohbet botu ChatGPT'yi doğrudan gündelik hayatlarına dahil etmeye başladılar. Yukarıdaki iyi ve kötü fanteziler de o tarihten sonra tıpkı YZ'nin kullanımı gibi hızla yayıldı. Özel sektör kadar kamu kurumlarının da bu teknolojiyi karar ve uygulama süreçlerinde kullanımı yaygınlaştıkça demokratik endişeler arttı. İnsan cildine benzer dokularla, insan duygularına benzer yüz ifadelerini de kullanan robotlar söz konusu olunca (ki zaten Turing zekâyı içsel değil, dışsal performans olarak tanımlayıp, argümanını makinelerin insanları taklidi üzerine kurmuştu²) daha önceki teknolojik ilerlemelerden daha hassas bir etik ve yasal çerçeve oluşturulması ihtiyacı doğdu. YZ'nin toplumun yararına ve insanların çıkarına kullanılmasında sorumluluk beklentisi arttı.

Sorumlu Yapay Zekâ

Bu çerçevede SYZ, kısaca YZ'nin tasarlanması, geliştirilmesi ve kullanımında insan hakları, toplum ve çevreye saygı çerçevesinde uyulması beklenen etik, demokratik ve yasal çerçeve olarak tanımlanabilir. ChatGPT öncesinde, 2016'da YZ alanında lider teknoloji şirketleri Amazon, Google, IBM, o zamanki adıyla Facebook ve Microsoft bir araya gelerek Partnership on AI'yı (YZ Ortaklığı) kuruyor. Daha sonra medya kuruluşları, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve akademiye de bünyesine dahil edecek olan ağ, web sitesinde YZ'nin toplum için sunduğu fırsatları ve tehditleri incelemek ve SYZ için öneriler ve kaynak yaratmak üzere önceliklendirdiği 6 alanı şöyle tanımlıyor³:

Güvenlik Açısından Kritik YZ- sağlık hizmetleri, ulaşım gibi güvenlik açısından kritik alanlarda YZ'nin alacağı kararların, onlardan etkilenecek insanlar için emin, güvenilir, etik değerlere uygun olması,

Adil, Şeffaf, Hesap Verebilir YZ- YZ'nin sağlık, eğitim, güvenlik, sürdürülebilirlik

gibi alanlarda aldığı kararlarda kullandığı verinin ve kararların önyargılı, yanlı, kör olmaması için, adil, açıklanabilir ve hesap verebilir olması,

YZ, Emek ve Ekonomi- yeni işler ve çalışma şekilleri doğuracak olan YZ'nin kullanımı ile gelen fırsatların yaygınlaştırılıp, rekabet ve inovasyona alan açılırken kesintilerin de minimize edilmesi,

İnsanlar ve YZ Sistemleri Arasında İş Birliği- YZ sistemlerinin örneğin tıbbi teşhis, trafik gibi alanlarda insanların daha hızlı, daha isabetli karar alma becerilerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak insan ve YZ'nin birlikte çalışmalarının kolaylaştırılması,

YZ'nin Toplumsal Etkileri- YZ insanları ve toplumu özel hayat, demokrasi, adalet, insan hakları gibi alanlarda etkileyebilir, bu alanlardaki kararlarını kolaylaştırırken bir yandan da bilerek manipüle edebilir. YZ'nin insanlar ve toplum üzerinde görünen ve görünmeyen olası etkileri hakkında düşünülmesi ve açık diyalog kurulması,

YZ ve Toplumsal Fayda- eğitim, konut, kamu sağlığı, sürdürülebilirlik gibi alanların gelişmesinde YZ toplumsal

faydayı artırabilir. Kimi daha çılgın kimi daha makul olabilecek bu fikirlerin çok paydaşlı iş birlikleriyle geliştirilmesi.

Özel sektör liderliğindeki bu ağ çalışmalarına başlarken, teknoloji şirketleri bireysel olarak da SYZ deklarasyonlarını yayınlamaya başlıyorlar. Google mesela, 2018'de YZ ilkelerini, *toplum için faydalı ol, haksız ön yargı yaratmaktan ve bunları güçlendirmekten kaçın, güvenliği tesis ve test et, insanlara hesap verebilir ol, işine gizlilik tasarımı ilkelerini dahil et, bilimsel mükemmelliğin yüksek standardını koru, bu ilkelere uygun kullanımlara alan aç* şeklinde yayınlıyor⁴. Zamanla, YZ ve kullanım alanları geliştikçe, bu ilkeler de güncelleniyor. Örneğin Intel'in SYZ listesi⁵ insan haklarıyla açılıp, kapsayıcılık, eşitlik gibi kavramlarla insani boyutu öne çıkarıyor ve çevre vurgusu yapıyor. Nokia Bell Lab⁶'in SYZ tanımında YZ'nin toplum ve demokrasiyi güçlendirecek şekilde kullanılması ilkesi yer alıyor. Şirketler bir yandan şeffaflık raporları da yayınlıyorlar. Microsoft, örneğin, en son 2024 SYZ şeffaflık raporunda müşterilerine SYZ gelişimleri için sunduğu araçları, SYZ üzerine öğrendikleri ve katıldığı çok paydaşlı ağları, dünyada desteklediği SYZ AR&GE ve akademik araştırmaları, genişlettiği SYZ topluluğu ve şirket içi SYZ kapasite geliştirme etkinlikleri hakkında bilgi yayınlıyor⁷.

Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) SYZ tanımında, *YZ sistemlerinin eğitiminde*

kullanılan veri setlerinin ayrımcılığa karşı adil olması, bu sistemlerin kullanıcıların algoritmaların nasıl çalıştığını anlayabilecekleri şekilde şeffaf olması; YZ sistemlerinin birey, toplum ve çevreye zarar vermemesi; geliştiricilerin, örgütlerin ve politikaları belirleyenlerin YZ'nin sorumlu gelişimi ve kullanımını güvence altına alması; YZ'nin kişisel veriyi koruması ve insanların da kendi verilerinin nasıl toplandığı ve kullanıldığını kontrol edebilmesi; süreçlere çeşitli bakış açılarının eklenerek kapsayıcılığın sağlanması ilkelerini sıralıyor⁸. ISO ayrıca şirketlerin SYZ geliştirirken politika, teknoloji, etik, toplumsal savunu gibi tüm ilgili disiplinlerle birlikte çalışmaları, farkındalık ve uyum için YZ etiği eğitimini önceliklendirmeleri, teknoloji tasarımının tüm aşamalarına etiği dahil etmeleri, YZ etiği izleme mekanizmaları kurmaları, hesap verebilirlik yanında paydaşlar ve toplumun güvenini kazanabilmek için YZ süreçlerinde şeffaflığı sağlamaları gerektiğini belirtiyor. ISO, SYZ'yi kabul etmiş kurumların ilkelerini geniş kitle için görünür şekilde paylaşması gerektiğinin de altını çiziyor.

Bir yandan devletlerin bağlı olduğu uluslararası örgütler de YZ'nin sorumlu kullanımı için harekete geçiyor. Birleşmiş Milletler (BM), örneğin, 2020'de YZ çalışma grubunu kuruyor. 2022'de BM Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve BM Sekreteryası Bilgi ve İletişim

Teknolojiler Ofisi (OICT)'nin ortaklaşa geliştirdiği 10 SYZ ilkesi tüm BM sisteminde kabul ediliyor. Bunlar; zarar verme; amaç, gereklilik ve orantılılığı tanımla; emniyet ve güvenlik; adalet ve ayrımcılık karşıtlığı; sürdürülebilirlik; gizlilik, veri korunması ve veri yönetişimi hakkı; insan özerkliği ve gözetimi; şeffaflık ve açıklanabilirlik; sorumluluk ve hesap verebilirlik; kapsayıcılık ve katılım⁹. 2023'te BM Genel Sekreteri tarafından kurulan YZ Danışma Grubu'nun Eylül 2024'e takvimlenen Gelecek Zirvesi'nde son halini alması beklenen YZ raporunun temelindeki ilkeler ise kapsayıcılık; kamu menfaati; veri yönetişimi; evrensel, bağlantılı ve çok paydaşlık; ve uluslararası hukuk olarak belirtiliyor. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) inisiyatifiyle de Global Partnership on AI – GPAI¹⁰ (Küresel YZ Ortaklığı) kuruluyor. OECD üyesi (ve bu ağa girmek isteyen diğer) halen toplam 29 ülkenin yer aldığı ortaklığın 4 çalışma grubu SYZ, veri yönetişimi, işin geleceği, ve inovasyon ve ticarileşmeye odaklanıyor. Avrupa Birliği (AB) 2018'de üye ülkeler ve Norveç'in imzaladığı İş Birliği Deklarasyonu çerçevesinde YZ'nin sorumlu kullanımı ile ilgili politika çerçevesi için aktif çalışmaya başlıyor. 1 Ağustos 2024'te yürürlüğe giren ve uluslararası kamuoyunda ilk YZ yasası olarak kabul edilen AI Act¹¹(YZ Yasası), YZ'yi risklerine göre sınıflandırıp regüle ediyor. Örneğin sosyal

puanlama sistemleri ya da manipülatif YZ gibi *kabul edilemez riskler* yasaya göre artık AB’de yasak.

Devletler arasında ise Çin ve Kanada SYZ çalışmalarına 2017’den itibaren başlayarak bu alanda öncü ülkeler oluyorlar¹². Kanada e-devlet sitesinde yayınlanan SYZ deklarasyonundaki¹³ 12 madde yukarıdaki kriterlere karşılık geliyor. Amerika Birleşik Devletleri ulusal YZ stratejisi 2023’te başlarken aynı yıl sivil kullanımın yanı sıra askeri alanda da YZ ve özerkliğin sorumlu askeri kullanımı siyasi deklarasyonunu yayınlıyor¹⁴. Devletin eylemleri, devlet dışı aktörlerin inisiyatifleri, insan hakları ve YZ, ulusal SYZ kapasitesi ve SYZ yönetimi kriterlerinde 138 ülkenin değerlendirildiği Küresel SYZ Endeksi’nde ise halen en gelişmiş ülke Hollanda¹⁵. Endeks, YZ kullanımının tüm dünyada hızla yaygınlaşmasına karşın ülkelerin çoğunluğunda SYZ’nin uygulanmadığına, YZ bağlamında insan haklarını korumaya ve geliştirmeye yönelik önlemlerin alınmadığı ülkelerin nüfusunun 6 milyara yakın olduğuna dikkat çekiyor.

Kent yönetimi ve SYZ

SYZ’nin tanımı ve nispeten kısa sürede dünyada birçok farklı politika ve uygulama aktörünün dahil olduğu gelişim sürecine baktığımızda avantajlarından çok risklerinin ön plana çıkarıldığı, biraz mesafeyle yaklaşıl

bu teknolojinin temelde kimseyi mağdur etmeyecek şekilde yönetilmesi ilkeleri bütünü olduğunu görüyoruz. Tıpkı kent yönetiminde olduğu gibi. Kent yönetiminde de veriye dayalı karar süreçlerinin ve uygulamaların demokratik olması için iş birliği, kapsayıcılık, katılım, hesap verebilirlik, şeffaflık kavramları öne çıkıyor. Bir belediye bu ilkeleri kenti yönetmek için öncelik yapıyorsa, bu öncelikler kentin yönetiminde kullanılan teknoloji için de geçerli oluyor. Küresel gündemin hemen her alanında olduğu gibi SYZ’de de kentler bir yandan kendi politika ve uygulamalarını geliştiriyor. Veriye dayalı kent yönetimi uygulamalarıyla öne çıkan kentler, Boston¹⁶, Helsinki¹⁷ gibi belediyeler, örneğin, web sitelerinde hem kenti hem de kamu kurumu olarak belediyeyi yönetirken uyacağını beyan ettiği SYZ ilkelerini yayınlıyor. Her ikisinde de yukarıdaki çerçevede yer alan ilkelere SYZ listelerinde yer veriyor. Helsinki, örneğin, insan merkezilik, YZ operasyonlarında insan gözetimi gibi insan odağını ön plana çıkarıyor. SYZ’yi sadece belediye hizmetlerinde değil, iş veren ve kamu kurumu olarak kendi bünyesindeki yönetim için de kullanmak belediyelerin iç yönetimlerini demokratikleştirebilir mi?

Belediyelerin kendi yönetim ilkeleri SYZ’lerine yansırken, SYZ süreçlerinin iş birliklerini güçlendirdiğini de görüyoruz. Avrupa kent örgütü Eurocities’in bildirdiğine göre kenti yönetirken

→ **Veri yönetişiminin demokratikleşmesini de kapsayan SYZ, kapsayıcı veri toplama, analiz ve paylaşma planlarının, açık veri politikalarının, veri ekosisteminin çeşitlenmesinin, kent farklı paydaşlarıyla iş birliklerinin güçlenmesini, böylelikle kent yönetiminin demokratikleşmesini kolaylaştırabilir mi?**

YZ kullanımında öncü kent Amsterdam ve Helsinki'nin geliştirdiği örnek model üzerinden, mesela, Avrupa kentleri, veri şeffaflığı için, birlikte çalışılabilirlik ilkesi ile paylaşılabılır ve kopyalanabilir bir model geliştiriyor. Barselona, Bolonya, Brüksel, Eindhoven, Mannheim, Rotterdam ve Sofya iş birliğiyle geliştirilen modelde verinin kötüye kullanımının önüne geçilmesi amaçlanıyor¹⁸. Teknolojinin sorumlu kullanılması için yine teknolojiyle geliştirilen iş birliklerinde bilgi paylaşımı ve birbirinden öğrenme kent yönetişimini demokratikleştirebilir mi?

Veri yönetişiminin demokratikleşmesini de kapsayan SYZ, kapsayıcı veri toplama, analiz ve paylaşma planlarının, açık veri politikalarının, veri ekosisteminin çeşitlenmesinin, kent farklı paydaşlarıyla iş birliklerinin güçlenmesini, böylelikle kent yönetiminin demokratikleşmesini kolaylaştırabilir mi?

ISO, tanımında, kurumların SYZ ilkelerini kitlelerin kolayca erişebileceği şekilde görünür kılmaları gerektiğini de vurguluyor. Bir belediyenin hizmet, yardım, kent planlaması karar ve uygulamasında YZ'yi, YZ'nin çalışması için gereken veriyi, teknolojiyi, çerçeveyi nasıl yöneteceğinin ilkelerini şeffaflıkla paylaşması, o belediyenin diğer karar süreçleri hakkında da bilgi verebilir mi? Bu bilgiye erişim kent yönetişimini demokratikleştirebilir mi?

Bu sorular çeşitlendirilebilir. Cevaplar ise hep aynı cümleyle başlar: eğer belediye isterse. Kent yönetişimi ve teknoloji etkileşimi bir kere başladığında bu ikisi için evrilme sürecini de başlatır. Burada önemli olan belediyelerin teknolojiyi sadece hizmet kolaylaştırıcı olarak değil demokratikleştirici boyutuyla birlikte de ele almasıdır. Türkiye, örneğin, daha önceki dijital dönüşüm süreçlerinde demokratik boyutu iskaladı. Teknoloji ve kamu etkileşiminde kamu,

Burada önemli olan belediyelerin teknolojiyi sadece hizmet kolaylaştırıcı olarak değil demokratikleştirici boyutuyla birlikte de ele almasıdır.

daha ziyade altyapı yatırımı ve hizmetlerin dijitalleşmesine odaklandı. Bu nedenle Türkiye BM e-devlet raporlarında¹⁹ dijital altyapı ve hizmet boyutlarındaki başarısıyla çok gelişmiş ülkeler listesindeyken, Freedom House'un İnternet Özgürlüğü endeksinde özgür olmayan ülkeler listesinde yer alıyor²⁰.

Türkiye'de yerel yönetimler ve SYZ

Türkiye YZ çerçevesini çalışmaya nispeten erken başlayan ülkelerden. YZ ekosistemi de son beş yılda gelişen bir ülke²¹. Bankacılık ve telekomünikasyon sektöründeki bazı şirketler (Türkiye İş Bankası, Turkcell gibi) SYZ'lerini yayınlıyorlar. Yukarıda geçen OECD Küresel YZ Ortaklığı'nın 29 üye ülkesinden biri olan Türkiye'nin 2021-25 yıllarını kapsayan Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi²²'nde de yine yukarıda geçen uluslararası kuruluşların SYZ ilkelerine yer veriliyor. Bu ilkeler *ölçülülük, emniyet ve güvenlik, tarafsızlık, mahremiyet, şeffaflık ve açıklanabilirlik, sorumluluk ve hesap verebilirlik, veri egemenliği ve çok paydaşlı yönetim* olarak sıralanıyor.

Strateji belgesinde Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Büyük Veri ve YZ Uygulamaları Dairesi Başkanlığının koordinasyonunda

Kamu YZ Ekosistemi'nin oluşturulacağı ve yerel yönetimlerin YZ ve analitik projelerinin destekleneceği belirtiliyor. Stratejinin 6 ana amacında da demokratik boyuta yer verilmiyor. Belgedeki 1 tedbir ve 1 hedefin doğrudan akıllı şehir üzerinden belediyeleri ilgilendirdiğini, 3 tedbir ve 2 hedefin de merkezi kamu kurumları yanı sıra yerel yönetim kamu kurum ve kuruluşlarını da kapsadığını görüyoruz. Buna göre, tedbirlerde *açık devlet verisi çalışmalarının yaygınlaştırılması, YZ ve ileri analitik projeleri ile alan uzmanları için envanter oluşturulması ve taraflar arası tecrübe paylaşımı için güncel olarak raporlanması, YZ'nin potansiyel etkileri ve yetkinlik ihtiyaçları konusunda farkındalık düzeyini artırmak üzere tematik programlar uygulanması, akıllı şehir hizmetlerinde YZ uygulamaları ve ilgili teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılması* belirtiliyor. Hedeflerde ise *merkezî ve yerel yönetim kamu kurum ve kuruluşlarında YZ alanında istihdamın 1.000 kişiye çıkarılacağı, merkezî ve yerel yönetimlerde en az 50.000 çalışanın farkındalık eğitimini tamamlaması sağlanacağı, akıllı şehir uygulamaları kapsamında en az 250 belediyenin YZ teknolojilerini aktif kullanmasının sağlanacağı* yazıyor. Buradan da stratejinin yerel yönetimleri kapsayan maddelerinde, belediyelerin YZ

Belediyelerin YZ'yi demokratikleştirici bir etken olarak almadığını, kaynaklarını planlarken teknolojinin demokratik boyutuna alan açmadıklarını, yani, bu tartışma odağında kent yönetişimi ve SYZ etkileşiminin henüz başlamadığını görüyoruz.

alanında insan kaynağı kapasitesinin artırılması ve hizmetlerde kullanımının yaygınlaştırılmasının öncelik olduğunu, ancak yerel yönetimlerin bu teknolojiyi kullanırken uyulması gereken ilkeleri belirlemeleri ve paylaşımları yönünde bir stratejinin yani SYZ'ye referansın olmadığını görüyoruz. Belediye birlikleri de eğitim programlarında (Türkiye Belediyeler Birliği gibi) ya da süreli yayınlarında (Marmara Belediyeler Birliği gibi) YZ'ye gittikçe daha çok yer verseler de bunun henüz farkındalık yaratma seviyesinde kaldığını görüyoruz. Türkiye Belediyeler Birliği'nin halen yayındaki stratejik planında, örneğin, YZ'ye yer verilmiyor.

Belediyelerin YZ politikalarına bakınca da farkındalık oluşturma ilk sırada geliyor. Bazıları eğitim merkezlerinin adına inovasyon, yapay zekâ kelimelerini ekliyor, özellikle gençlere yönelik kapasite geliştirme etkinlikleri (Başakşehir, Ümraniye, Nilüfer, Kütahya, Gaziantep Büyükşehir gibi) düzenliyorlar. Bazı belediyeler kendi ya da iştiraklerinde akıllı şehir ve veya yapay zekâ müdürlükleri açıyorlar (İstanbul Büyükşehir, İzmir Büyükşehir iştiraki İzmir İnovasyon ve Teknoloji A.Ş gibi). YZ belediye

hizmetlerinde de gittikçe daha çok kullanılıyor. Ulaşım hizmetleri (Konya Büyükşehir gibi), trafik yönetimi (Ankara Büyükşehir gibi), afet yönetiminde otomasyon ve YZ kullanımı kapsamında kentlerin dijital ikiz uygulamaları (İstanbul, Balıkesir Büyükşehirler gibi), ya da iletişim, şikâyet hattı yönetimi (Başiskele, Bağcılar gibi) için de yine YZ gittikçe daha çok belediyede kullanılıyor. Ancak YZ kullanan belediyelerin web sitelerinde SYZ ilkelerini göremiyoruz. Akıllı Şehirler Endeksi'nin 2023 edisyonunda ilk beş sırada yer alan Konya, İstanbul, Bursa, Kütahya ve Erzurum belediyelerinin de web sitelerinde SYZ ilkelerini göremiyoruz. YZ'yi yaygın olarak kullanan belediye çalışanlarına sorduğumuzda kurumun YZ politikasının daha ziyade hizmet kalitesini artırmak ve çalışanların zaman yönetimini iyileştirmek olduğunu, ama örneğin, kurum içi yönetişimde bir rolü olmadığını öğreniyoruz. Halen, Türkiye'de belediyelerin YZ'yi demokratikleştirici bir etken olarak almadığını, kaynaklarını planlarken teknolojinin demokratik boyutuna alan açmadıklarını, yani, bu tartışma odağında kent yönetişimi ve SYZ etkileşiminin henüz başlamadığını görüyoruz.

Kent yönetişimi ve Sorumlu Yapay Zekâ etkileşimi nasıl demokratikleştirci olabilir?

Daha demokratik kentler yönetmek isteyen belediyeler için ise SYZ dijital dönüşümün demokratikleştirci bir alanı ve demokratik yönetişim ilkelerinin kent yönetimine dahil edilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Bunun için;

YZ politikası hizmet kalitesinin artırılması ile sınırlandırılmamalı; YZ ile belediyeler bundan daha fazlasını yapabilir. Yeni bir dijital dönüşüme fırsat veren YZ belediyelerin kurum içi ve kent yönetiminin demokratikleşmesini kolaylaştırabilir. Belediyelerin YZ politikası demokratik kent yönetimini de kapsayabilir.

YZ'nin demokratik boyutu çok disiplinli tartişmaya açılmalı; kendi içinde birçok disiplini barındıran YZ geliştirme ve uygulama süreçleri farklı bilgi ve deneyimlerden gelen birçok farklı disiplinden kişi ve kurumu aynı masa etrafında buluşturabilir. Sırf böyle bir tartişma alanının kendi bile demokratikleştircidir. Belediyeler bu fırsatı YZ'nin demokratik boyutta kente sunabileceklerinin tartişılması için kullanabilir.

Tabandan yukarı karar süreçleri işlemeli; belediyelerin YZ politikaları ve uygulamaları kararlaştırılırken

belediyenin YZ teknik uzmanları da sürece dahil edilmeli. YZ uzmanlığı olmayan üst düzey karar alıcılarla sınırlı olan süreçlerde YZ ile nelerin yapılıp yapılamayacağı bilgisi de eksik kalır. Oysa YZ uzmanları daha isabetli kararlar için gereken teknik bilgiye sahiptirler. Bu hem daha doğru bilgiyle karar alınmasını hem de kurum içi katılımcılığı kolaylaştırabilir.

YZ politikaları kararlarına teknolojinin kendi de dahil edilmeli; teknoloji politikalarının kararlaştırılmasında teknolojinin kendinden yararlanmak da yine daha isabeti ve yaratıcı kararları kolaylaştırabilir. Yukarıdaki kent iş birlikleri örneğinde olduğu gibi teknolojinin kolaylaştırdığı birlikte çalışılabilirlik ilkesi ile geliştirilecek modellerle belediyeler daha gelişmiş YZ kullanımlarına daha az maliyetle erişebilir. Belediye birlikleri birlikte çalışılabilirlik ilkesini yaygınlaştıracak uygulamaları kolaylaştırabilir.

SYZ listesi çalışılmalı ve yayınlanmalı; özellikle veriye dayalı karar süreçleri, açık veri ve YZ kullanımına yatırım yapan belediyeler en kısa zamanda çok paydaşlı ve katılımcı yollarla SYZ'lerini, kent yönetişimi ilkeleriyle de konuşacak şekilde hazırlayıp yayınlatabilirler.

NOTLAR

1. Teknoloji – toplumsal değişim fantezileri hakkında kapsamlı tartışma için bkz . Akdoğan, 2014, Dijital Politik Fanteziler, İletişim.
2. YZ yolculuğu için bkz Kissinger, Schmidt, Huttenlocher, 2021, The Age of AI, John Murray Press.
3. <https://partnershiponai.org> web sitesinde her bir madde için daha ayrıntılı bilgi bulabilirsiniz, burada web sitesindeki ifadeler kısaca özetleniyor.
4. [Google AI Principles – Google AI](#)
5. <https://www.intel.com/content/dam/www/central-libraries/us/en/documents/2023-12/responsible-ai-principles.pdf>
6. <https://www.bell-labs.com/research-innovation/ai-software-systems/responsible-ai/#What-is-Responsible-AI->
7. <https://query.prod.cms.rt.microsoft.com/cms/api/am/binary/RW1I5BO>
8. <https://www.iso.org/artificial-intelligence/responsible-ai-ethics>
9. <https://unsceb.org/principles-ethical-use-artificial-intelligence-united-nations-system>
10. <https://gpai.ai/>
11. <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/>
12. OECD.AI <https://oecd.ai/en/dashboards/overview>
13. <https://www.canada.ca/en/government/system/digital-government/digital-government-innovations/responsible-use-ai/principles.html>
14. <https://www.state.gov/political-declaration-on-responsible-military-use-of-artificial-intelligence-and-autonomy/>
15. <https://www.ictworks.org/global-index-on-responsible-ai/> Türkiye listede yer almıyor.
16. <https://www.boston.gov/sites/default/files/file/2023/05/Guidelines-for-Using-Generative-AI-2023.pdf>
17. <https://www.hel.fi/en/news/helsinki-has-determined-ethical-principles-for-the-responsible-use-of-data-and-artificial>
18. <https://eurocities.eu/latest/nine-cities-set-standards-for-the-transparent-use-of-artificial-intelligence/>
19. <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2022-09/Web%20version%20E-Government%202022.pdf>
20. <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2024>
21. YZ ekosistemi gelişimi için bkz. Türkiye Yapay Zeka İnisiyatifi, <https://turkiye.ai/>
22. <https://cbddo.gov.tr/uyuz>

Atıf Önerisi:

Akdoğan, İttr. 2024. “Yerel Demokrasi için Kent Yönetişimi ve Sorumlu Yapay Zekâ Etkileşimi” TESEV Değerlendirme Notları 2024/6.

<https://www.tesev.org.tr/tr/research/yerel-demokrasi-icin-kent-yonetisimi-ve-sorumlu-yapay-zeka-etkilesimi/>

Copyright © Ağustos 2024

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

TESEV, bu projeye katkılarında ötürü Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'ne teşekkür eder.

